

Asia: VN/26596/2025

Lausuntopyyntö; luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta (raskaus- ja perhevapaasyrjintä)

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne koskien tasa-arvolain 8 §:n muuttamista

Kemianteollisuus ry vastustaa vuokratyövoimaa välittävän työnantajayrityksen työnantajavelvoitteiden siirtämistä käyttäjäyritykselle ulottamalla hyvitysvastuu käyttäjäyrityksille. Kyse ei ole tältä osin lainsäädännön selventämisestä, vaan merkittävästä muuttamisesta. Tasa-arvolain esitöissä (HE 195/2004 vp) on jo todettu, että käyttäjäyritys ei voi olla vastuussa tasa-arvolain mukaisen hyvityksen maksamisesta, koska se ei ole vuokratyöntekijän työnantaja. Vain työnantaja voi olla hyvitysvastuussa. Asia on siten täysin selkeä, eikä vaadi selvennystä lainsäätäjän taholta.

Käyttäjäyritys ei voi olla vastuussa työnantajalle kuuluvista velvoitteista suhteessa vuokratyöntekijään, vaan niistä vastaa vuokratyövoimaa tarjoava yritys, eli työntekijän oma työnantaja. On myös vuokratyöntekijän oman työnantajan asia järjestää työntekijälle muuta työtä, jos käyttäjäyritys syystä tai toisesta lopettaa palvelun ostamisen. Käyttäjäyritys ostaa palvelun ja maksaa siitä, että palvelu on käytettävissä silloin kun palvelu on tilattu. Palvelun tarjoaja on vastuussa palvelun tuottamisesta sekä kaikista työnantajavelvoitteista, mitä sen liiketoimintaan liittyvän palvelun tuottamiseen liittyy. Mikäli tasa-arvolakia muutettaisiin niin, että hyvitystä voisi hakea myös käyttäjäyritykseltä, olisi kyse silloin kahden yrityksen väliseen sopimusjuridiikkaan puuttumisesta sekä näin ollen perustuslain mukaiseen elinkeinonvapauteen puuttumisesta. Lisäksi muutoksella puututtaisiin myös perustuslain mukaiseen omaisuuden suojaan, koska sillä puututtaisiin nykyisiin palvelusopimuksiin, joissa asiaa ei ole huomioitu. Kyseisiä seikkoja ei ole huomioitu eikä arvioitu esityksessä millään tavalla.

Lisäksi ehdotettu hyvitysvastuun laajentaminen ulotettaisiin koskemaan myös sukupuoli-identiteettiä ja sukupuolen ilmaisua. Ehdotettua laajennusta ei ole esityksessä perusteltu, se ei liity hallitusohjelmakirjauksiin, eikä sitä tulisi toteuttaa esitetyllä tavalla.

Kommenttinne koskien tasa-arvolain 10 §:n muuttamista

Kemianteollisuus ry vastustaa uuden automaattisen selvitysvelvollisuuden asettamista työnantajille tilanteissa, joissa työntekijä ei edes epäile joutuneensa syrjityksi tai pyydä työnantajalta selvitystä määräaikaisen työsopimuksen päättymisestä. Esityksessä todetaan, ettei työnantajille tuleva uusi velvollisuus lisäisi juurikaan työnantajan hallinnollista taakkaa, koska selvitys olisi vapaamuotoinen ja koska työnantaja joutuu jo muutoinkin syrjinnän kiellon vuoksi pohtimaan asiaa. Kemianteollisuus ry huomauttaa, että selvitysvelvollisuus ei esityksen mukaan olisi vapaamuotoinen, sillä 10 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa nimenomaisesti selostetaan, mitä seikkoja selvityksessä tulee käydä ilmi. Esityksen mukaan työnantajan pitäisi selvittää, mitä tehtävälle on tapahtunut ja miten työnantaja suunnittelee hoitavansa työt jatkossa. Lisäksi, jos esimerkiksi työnantaja on palkkaamassa tehtävään uutta henkilöä, tästä pitäisi selvityksessä ilmoittaa. Selvitys pitäisi antaa automaattisesti, viivytyksettä ja ilman erillistä pyyntöä kirjallisesti. Koska selvitysvelvollisuudesta säädetään näin tarkasti, ei kyse ole vapaamuotoisesta selvityksestä. Hallinnollinen taakka ei lisäännä pelkästään sen vuoksi, että selvitys tulisi kirjoittaa, vaan työnantajien hallinnollista taakkaa lisää myös velvoite olla tietoinen siitä, että tällainen määrämuotoinen selvitys pitää antaa automaattisesti ilman että sitä edes pyydetään.

Kemianteollisuus ry huomauttaa, että työnantajalla ei ole velvollisuutta jatkaa määräaikaista työsuhdetta. Sen vuoksi uuden automaattisen ja määrämuotoisen selvitysvelvollisuuden ulottaminen kaikkiin tilanteisiin on perusteeton ja ylimitoitettu toimi, jolla pelkästään lisätään työnantajien hallinnollista taakkaa. Selvitysvelvollisuus pitäisi nykylain tavoin säilyttää koskemaan tilanteita, joissa työntekijä epäilee tulleen syrjityksi ja pyytää asiassa selvitystä.

Kommenttinne koskien tasa-arvolain 12 §:n muuttamista

Kemianteollisuus ry vastustaa sekä kanneajan pidentämistä työhönottotilanteissa että kanneajan lepäämään jättämistä tasa-arvolautakunnan ja siihen liittyvän muutoksenhaun ajaksi. Todistustaakka syrjintäasioissa kääntyy työnantajalle varsin helposti, mikä tarkoittaisi sitä, että työnantajan pitäisi pystyä vielä useita vuosia tapahtumien jälkeen todistamaan, että väitettyä syrjintää ei ole tapahtunut. Työnantaja ei voi vaikuttaa siihen, pyytääkö työntekijä tasa-arvovaltuutettua tutkimaan asiaa vai pyytäkö hän suoraan käräjäoikeutta tutkimaan asiaa. Tämä sattumanvarainen seikka on perustuslaillisen oikeusturvan kannalta ongelmallista, jos työnantaja joutuu odottamaan vuosia, ennen kuin saa joko asiansa käsitellyksi asianmukaisesti tuomioistuimessa tai kanneajan päättymään, minkä jälkeen hyvityskannetta ei voisi enää nostaa. Mitä pidempi aika kuluu itse tapahtumista, sen vaikeampi työnantajan on myöskään puolustautua sitä vastaan esitetyiltä väitteiltä.

Huomiot esityksen muuhun sisältöön

Esityksen taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu mitenkään. Esitetyillä muutoksilla ei pelkästään täsmennetä voimassa olevaa oikeustilaa, vaan selvästi myös muutetaan sitä monin osin, kuten kanneajkaan liittyvät muutokset, työnantajan selvitysvelvollisuus määräaikaisten työsuhteiden päättymisestä sekä käyttäjäyritykselle ulotettava hyvitysvastuu. Jo yksistään 10 §:än esitetty velvollisuus selvityksen antamiseen lisää selvästi työnantajan kustannuksia. Esityksen arviot

vaikutuksista ovat myös ristiriitaisia. Ensinnäkin esityksessä arvioidaan, että raskaus- ja perhevapaasyrjintää tapahtuu merkittävästi, koska tasa-arvovaltuutettu saa paljon yhteydenottoja asiaan liittyen. Muutosten vaikutuksia arvioitaessa perustellaan kuitenkin, ettei muutoksilla ole juuri vaikutusta yrityksiin, koska tuomioistuimissa on vuosina 2015-2022 käsitelty vain muutamia raskaus- ja perhevapaasyrjintään liittyviä tapauksia. Jos syrjintä on niin yleistä kuten esityksessä annetaan ymmärtää, pitäisi muutosten vaikutukset arvioida asianmukaisesti.

Tasa-arvolakia ollaan parhaillaan muuttamassa sekä tällä esityksellä että palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanoesityksellä. Molemmissa lisätään työnantajien velvoitteita ja hallinnollista taakkaa. Mitään vaikutustenarviointia tästä kokonaisuudesta ei ole. Hallitusohjelmassa on nimenomaisena tavoitteena keventää yritysten hallinnollista taakkaa, mutta tällä esityksellä päinvastoin lisätään sitä perusteettomasti.

Nisametdin Jenni
Kemianteollisuus ry